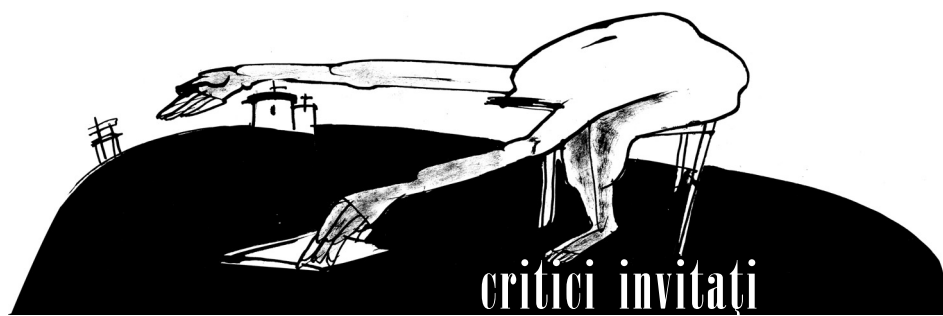

Mesajul cel mai profund al scrisului său ține, poate, tocmai de această zbatere dramatică între iubire și furie.

■ ion pop

Prezența lui Rolf Bossert

Substanțiala antologie bilingvă din lirica lui Rolf Bossert, *Ich steh auf den Treppen des Winds / Stau pe treptele vântului*, publicată în 2008 la

Editura Institutului Cultural Român în traducerea inspirată a Norei Iuga și încadrată de două texte profund comprehensive semnate de Gerhardt Csejka și Ernest Wichner, readeuce în actualitate figura tragică a unuia dintre reprezentanții cei mai valoroși ai noii poezii de expresie germană din România anilor '70-'80.

Ecoul acestei importante cărți n-a lipsit (revista *Observator cultural* a publicat acum un an un triptic de lecturi critice atente, ale lui Georg Aesch, Cristian Cercel, Cosmin Dragoste, și l-a înregistrat, cu un entuziasm motivat, și tânărul poet Claudiu Komartin. E o lectură ce merită, însă, reluată, tot așa cum s-ar cuveni să se reintroducă în circuitul viu al receptării traducerile deja existente, precum antologia *Vânt potrivit până la tare* din 1982 (titlu de poem al lui Rolf Bossert) amplificată, ca și unele culegeri individuale, ori să fie realizate noi transpuneri. Fiindcă este vorba despre o generație substanțial novatoare pentru poezia acelor ani, nu doar germană ci și de expresie românească, iar în cadrul ei Rolf Bossert rămâne un punct de reper major. Ceea ce s-a petrecut ca fenomen înnoitor la «generația '80» a fost, de fapt, anticipat și încurajat de cei câțiva poeți atunci foarte tineri, unii din «Aktionsgruppe Banat» (din care făcea parte și Bossert), alții întâlnindu-se și în paginile revistei *Echinox* (O antologie în pregătire va da seama în curând despre acest *Echinox* liric german).

Aceasta, deoarece confrății noștri de limbă germană afirmă de la început o atitudine implicată, de oameni cu o biografie angajată în social și politic, asumându-și decis o etică înaltă, o responsabilitate față de sine și de lume ce refuza medierile simbolico-metaforice excesive ale unui anumit modernism cu stilul său înalt-ritualizat, preferând șocul realului imediat, al limbajului cotidian, o anumită tranzitivitate a discursului întemeiat de pe datul concret și susținut de un suport (auto)reflexiv, deci critic și autocritic. Peter Motzan a numit foarte exact trăsăturile acestui lirism ce se

detașa de o anume tradiție provincială locală, deschizându-se către poezia germană mai recentă (ilustrată în primul rând de un Brecht, dar, și mai nou, de un Rolf Brinkmann, sau către cea americană – Frank O'Hara – sensibilă la faptul obișnuit, de fiecare zi, cu miză așadar «realistă», «prozaică». În formularea sa, este vorba despre o poezie în care «rectitudinea morală se manifestă prin subminarea ornamenticii, prin aruncarea peste bord a balastului retoric și prin confruntarea permanentă a unor idealuri etice cu realitatea trăită».

Rolf Bossert a fost dintre poeții care au avut «privilegiul» unor confruntări dintre cele mai dure cu această realitate a unei lumi de constrângeri și de cenzuri, a suferit în sensul cel mai propriu brutalitatea organelor represive, fiind crunt bătut în preajma Casei Scriitorilor în anul 1981, a fost silit să se decidă pentru expatriere în 1985, pentru a-și lua apoi singur viața abia după două luni de la sosirea în Germania, ca «repatriat tardiv». Abia împlinise treizeci și trei de ani... Această formulă, citată de Gerhardt Csejka, i s-a potrivit și altfel, cu o dureasă ironie, căci el a fost (este) poetul care nu și-a găsit locul de echilibru mereu căutat, descoperindu-se întotdeauna în răspăr cu discursul oficial, al Puterii, și politice, dar și poetice. Poemele din prima sa etapă de creație, adică de prin 1972-1979, își pun deja întrebarea: «Dar cine-i realitatea?», răspunzând tot prin interogații ferme, prin care se insinua starea de inconfort a subiectului și solicitarea conștiinței sale civice lucide. Zisa «realitate» nu mai trebuia, de fapt, să stea «într-un galantar pentru făcătorii

de poezie / gata să se vândă pe câteva vorbe bune în versuri frumoase», ea «nu se prea (purta) moral» cu cel «atacat», era de urmat cu precauție pe un drum pentru care, spune poemul, «nu scurtimea contează». Statutul incomod, de *trouble fête* al poetului era astfel pus în evidență fără echivoc, ca și condiția problematizant-interogativă, productiv-tensionată a discursului său.

Rolf Bossert asigură consecvent aceste repere în texte ce asociază subtil sapiențialul ironic grefat pe notația concretului modest, dacă nu mizer, al lumii din jur (câmine studentești buceștene, cu «mirosul de gogoasă» greu de tradus în nemțește, camere de bloc modeste, penuria alimentară cotidiană, «steagul alb al capitulării în fața gurii», bețiile prin «cârciumi renovate» înainte de a începe o altă săptămână de lucru, cu «nicio certitudine în buzunar», o «sfârșeală de primăvară» generală... Unele poeme devin concentrate «pilde», proverbe deviate, «haiku»-uri, travestiuri ludice de mesaje subversive, privind lipsa de libertate a expresiei, impulsul de revoltă («Caut câine/cu 2 boturi / care să nu fie obligat să tacă / atunci când mușcă», «Plumbul e leneș, / glonțu-i încă pe drum. / Mai avem timp», «Spațiul are muchii. / Nici voce, nici ureche./ strigătul e pătrat», «Când ajungi să te apere vinul / ești terminat»).

Cum s-a mai observat, pe măsură ce înaintează în timp, poezia lui Rolf Bossert câștigă în substanță biografică, e tot mai dramatic asumată de un eu agresat de realitatea cenușie și ostilă, simțind «ochiul lui Kafka în propria beregată», surprins de o stare de nesiguranță

și angoasă – «Cine are un cântec/ își pipăie beregata / fără un motiv evident», «stau pe treptele vântului», «Aia stau la ușă / cu ciocane și crizanteme: / nu-s oaspeți, nu-s salahori. /.../ Dar nu-s / ai Domnului îngeri de piele. / Pielea ta o râvnesc, cuvintele mele», «o armată oarbă ocupă fântâna». De unde mai înainte limbajul fusese deschis ironic, de tăioasă franchețe în modelarea cvasiaforistică a versului, acum discursul apare mai agitat, mocnind de tensiuni concentrate, de un expresionism reținut, pe care-l aproximează un poem autodefinitiv precum *Weekend*, unde ambiguitatea femeie iubită-limbă sugerează tocmai focalizarea atenției asupra faptului trăit cu acuitate, însă atent cântărit și prins în rama strictă a sunetelor : «Tu, aliată / la gesturi călduțe, ostatecă / unor strigăte spontane ascuțite / gândite cu grijă. / Funcționară mică / a zilei, ne- / vinovată căruțașă de adevăruri procentuale. // Obosită și-e pielea / și-e carnea, de tot / ce trăiește. // (Cum a fost pe roată? / hai, uită. Te mai gândești / la mâine? Te-ai spetit / vorbind). Acum / buricele degetelor mele / îți par delicate / ca stigmatele care te-nfierează. // Lasă-te-n albe cearșafuri, / iubito, pe hârtia / nouă și-ntinsă, / limbă, tu. Povestește-mi / ce-ai văzut, nimic / să nu uiți, îți iert / ochii.» Ceva din disciplina notației celaniene multiplu stratificate în încordarea ei senzorial-intelectuală trece în poemele lui Bossert, lăsând de altfel și ecouri mai directe, trimiteri la destinul tragic al poetului care-și alesese drept mormânt apa Senei. Nici «asfaltul lângă plămâni», de care urma să se strivească trupul lui Bossert la 17 februarie 1986 nu rămâne nepresimțit, ca dureros-ironic, brutală limită, «coaja / unei definiții a stării de libertate».

Mesajul cel mai profund al scrisului său ține, poate, tocmai de această zbatere dramatică între iubire și furie – cum mărturisește la o pagină a cărții – , între dragoste de adevăr și de libertate a ființei și revolta contra tuturor reprimărilor ei, cu o forță a angajamentului existențial ce se transmite, nealterată, în fiecare poem. Și e edificator faptul că *sfrânciocul* (*Neuntöter*), mica pasăre răpitoare printre cumiștile vrăbii (devenită titlu al volumului publicat în 1984 la Cluj) este chemat simbolic să-și facă cuib «în cel mai pașnic / gol în cuvântul / așașasa /.../ în gura ruptă a poetului»: oricât de ambiguu și de aproximativ, discursul liric e investit, așadar, cu o forță de atac și cu o cutezătoare vitalitate chemată să contrazică inerțiile cenușiiului trai inertial comun, fie și numai ca «un killer mic al molohului cotidian» – cum se scrie altundeva. Rolf Bossert le-a înfruntat curajos și demn până la capăt, lăsându-ne despre această sfideare una dintre cele mai tulburătoare și autentice mărturii. ■

Rolf Bossert, *Ich steh auf den Treppen des Winds / Stau pe treptele vântului*, Editura Institutului Cultural Român, 2008.